

МАКРОСЕРЕДОВИЩЕ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПЛАТОСПРОМОЖНИЙ ПОПИТ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ

А.В.Владечак, аспірант

Науковий керівник:

І.Н.Топіха, доктор економічних наук, професор
Миколаївський державний аграрний університет

У статті проведено дослідження впливу макросередовища на платоспроможний попит населення регіону. Розкрито зміст поняття «бідність» та представлено основні критерії її визначення і шляхи подолання.

Ключові слова: макросередовище, суспільство, платоспроможність, попит, пропозиція, бідність, трудовий потенціал.

Постановка проблеми. Інноваційно-інвестиційний розвиток окремих суб'єктів та галузей макросередовища України не забезпечує соціально-економічний та культурний розвиток регіонів і окремих верств населення, що мають негативний вплив на платоспроможний попит. Про це свідчить недостатність якості харчування, високий рівень смертності, незадоволення населення соціальним і матеріальним аспектом. Проблема низької платоспроможності населення існує майже в усіх, без винятку, країнах світу.

На відміну від інших держав, в Україні вона посилена наслідками майже десятирічної економічної депресії, що набуває стійкого характеру. І, якщо для розвинених держав на сьогодні актуальним завданням є неухильне підвищення якості життя населення, то для України пріоритетом виступає подолання бідності та забезпечення необхідних життєвих потреб більшості населення. Ця проблема вимагає негайного вирішення, оскільки високий рівень неплатоспроможного населення — це не лише постійне джерело соціальної напруженості в суспільстві, а й вагомий стримуючий чинник для стійкого соціально-економічного розвитку України, успішної інтеграції до структур як європейської, так і світової економічної спільноти.

Цілком зрозуміло, що зміст бідності, критерії її визначення змінюються з розвитком цивілізації і надзвичайно сильно залежать від політичних настанов та орієнтацій суспільства. Явище бідності формується і визначається під впливом багатьох факторів, а саме: рівня розвитку економіки і суспільства в цілому, ситуації на ринку робочої сили, процесів формування ціни на робочу силу, рівня оплати праці, ефективності дії системи соціального захисту.

Суттєве призупинення зниження життєвого рівня населення та подолання бідності можливе лише за умови економічного зростання. Отже, стан подолання бідності необхідно розглядати через політичні, соціально-економічні та соціокультурні аспекти.

Аналіз останніх досліджень. Соціально-економічні аспекти подолання бідності досліджувалися в працях багатьох вітчизняних вчених: Д.П.Богині, І.В.Гнібіденко, О.А.Грішнова, В.С.Дієсперова, М.І.Долішного, Ю.М.Краснова, Г.І.Купалової, Е.М.Лібанової.

Мета і завдання дослідження. Незважаючи на значну кількість публікацій та проведених досліджень, питання впливу макросередовища на платоспроможний попит населення залишаються не повністю розкритими і потребують подальшого вивчення. Таким чином, все вищевикладене в сукупності визначило вибір теми написання статті, метою якої є визначення основних шляхів подолання бідності, обґрунтування впливу макросередовища на платоспроможний попит населення регіону.

Результати дослідження. Сучасна наука визначає бідність як неможливість внаслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу. Отже, бідними вважається та частина населення, яка не з власної волі позбавлена необхідних благ (житло, їжа, одяг, своєчасне лікування, відпочинок, участь у суспільному житті). Бідність, як соціальне явище, насамперед пов'язана з низьким рівнем освіти і низькими можливостями

ефективної реалізації своєї трудової активності, тобто неможливістю працевлаштування і безробіттям.

Можна виділити основні чотири ознаки бідності:

- коротке життя (ймовірність померти до 40 років);
- низька професійно-освітня підготовка;
- відсутність матеріальної основи нормального життя – чистої питної води, раціонального харчування, медичного і побутового обслуговування;
- вилучення із суспільного життя.

Вивчення феномена бідності свідчить, що поліпшення життя багатьох верств населення, які перебувають на межі бідності, потрібне з точки зору трудового та інтелектуального потенціалу країни, створення умов для економічного зростання. Забезпечення кожної людини гарантованими джерелами існування потребує значних зусиль. Соціальна політика держави, орієнтована на подолання бідності, має бути ступеневою і послідовною.

Протягом останніх років українські сім'ї відчували раптове та болісне зростання цін на житлово-комунальні послуги. Зростання цін на опалення, газ, електро- і водопостачання, водовідведення й отримання житла перевищувало темпи інфляції у 20 разів. У результаті підвищення тарифів частка доходів, яку сім'ї витрачають на оплату житлово-комунальних послуг, зростає з 3 до 15%. Підвищення цін істотно позначилося на матеріальному становищі населення.

Так, наприклад, у Миколаївській області спостерігається один з найбільш високих рівнів бідності – 42,6%, це друге місце по Україні. Таку інформацію обнародував в своєму дослідженні «Регіони України напередодні дострокових виборів – 2007» Центр досліджень проблем цивільного суспільства, провівши комплексне дослідження в Харківській, Вінницькій, Миколаївській і Луганській областях.

Крім того, ситуація в Миколаївській області характеризується деякими особливостями бідності. Наприклад, для області характерна «бідність працюючих», оскільки наявність робо-

ти зовсім не гарантує наявність доходів, які б забезпечували можливість здійснювати споживчі витрати та частину заощаджувати.

Сільське населення здебільшого основному виживає за рахунок особистого селянського виробництва. Практично всі доходи населення витрачаються на споживання, про що свідчить і низька частка заощаджень.

В середньому за одну годину роботи працівник в Миколаївській області заробляє 3,15 грн. Сьогодні один працюючий не може утримати навіть одного непрацюючого члена сім'ї. Рівень середньої заробітної плати в сільському господарстві Миколаївської області складає близько 615 грн, але тільки 35% селян отримують її в реальних грошах. Середній рівень оплати праці в Україні становить 1787 грн, за даними Державного комітету статистики України. Ще одним фактором негативно впливу є існуючий рівень заборгованості.

Наявність заборгованості із виплати заробітної плати в Миколаївській області показано в таблиці.

Таблиця

Рівень заборгованості із виплати заробітної плати в Миколаївській області

Регіон	Заборгованість тис.грн			Кількість підприємств-боржників		
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Всього по області	11600,2	24868,5	14813,5	144	150	84
Всього по районах області	1972,6	3964,9	3827,8	41	59	29
Всього по містах області	9627,6	20903,6	10985,7	103	91	55

Аналіз даних таблиці свідчить, що у 2007 р. порівняно з 2006 р. в Миколаївській області відбулося значне зростання показників заборгованості з виплати заробітної плати. Так, наприклад, заборгованість всього по області зросла у 2007 р. на 13268,3 тис. грн порівняно з 2006 р, по районах – на 1992,3 тис. грн, по містах – на 11276 тис. грн. Але в 2008 році відбулося деяке скорочення заборгованості. Так, заборгованість всьо-

го по області зменшилася на 40,4%, по районах на 3,5%, по містах на 47,4%. Відповідно, кількість підприємств-боржників у 2008 р. зменшилась майже вдвічі у порівнянні з попереднім 2007 р.

Суму боргу в розрізі економічної активності підприємств Миколаївської області зображено на рисунку.

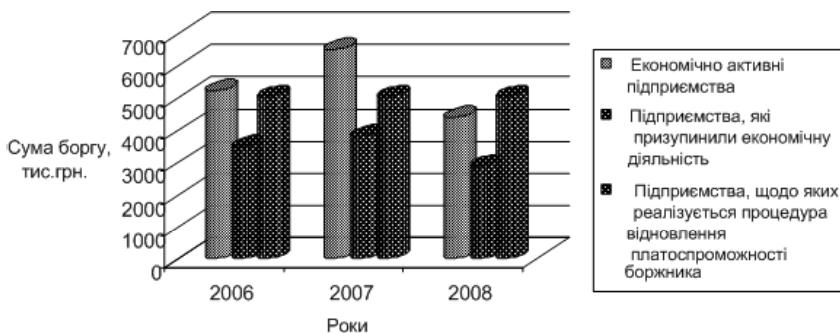

Рис. Заборгованість по заробітній платі в розрізі економічної активності підприємств Миколаївської області

Заборгованість із заробітної плати у 2008 році зменшилася по економічно активним підприємствам та підприємствам, які призупинили свою діяльність, на сталому рівні залишилася заборгованість підприємств, щодо яких реалізується процедура відновлення платоспроможності.

Для подальшого зростання заробітної плати в регіоні необхідно ліквідувати заборгованість заробітної плати та соціальних виплат, забезпечити виплати заробітної плати у розмірах не нижчих за встановлений законодавством мінімальний розмір, забезпечити зростання середньої заробітної плати до встановленого прожиткового мінімуму, посилити контроль за дотриманням підприємствами установами та організаціями Трудового законодавства.

Подолання бідності – завдання не одного дня. В основі стратегії подолання бідності має бути визнання того, що цієї мети не можна досягти виключно шляхом підтримки знедоле-

них. Необхідний комплексний підхід, орієнтований як на бідні, так і на відносно забезпечені верстви суспільства. Зусилля держави з підвищення рівня життя всіх верств населення незалежно від їхнього матеріального становища мають спиратися на забезпечення стійкого економічного зростання, всебічний розвиток і максимально повне використання трудового потенціалу країни, поліпшення ситуації на ринку праці.

На наш погляд, необхідною є координація різнопланових зусиль, визначення пріоритетів на коротко-, середньо- і довгострокову перспективу. Досить швидко адресними діями (переважно пасивного характеру – грошовими виплатами, субсидіями, допомогою продуктами, одягом) можна викоренити абсолютну бідність у найгостріших її проявах. Пом'якшення ж відносної бідності, пов'язаної насамперед з економічною нерівністю населення, потребує більше часу й зусиль переважно активного характеру (допомоги у працевлаштуванні, відкритті власної справи, отриманні необхідної кваліфікації). Що ж до суб'єктивної бідності, то для попередження викликаних нею соціальних конфліктів потрібні час, довіра до влади на всіх рівнях та узгоджені дії майже всіх соціальних інститутів суспільства.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що в Миколаївській області спостерігається один з найбільш високих рівнів бідності – 42,6%, це друге місце по Україні. У 2007 р. порівняно з 2006 р. в Миколаївській області відбулося значне зростання показників заборгованості з виплати заробітної плати. Сільське населення здебільшого виживає за рахунок особистого селянського виробництва. Практично всі доходи населення витрачаються на споживання, про що свідчить і низька частка заощаджень.

Отже, макросередовище здійснює значний вплив на можливість кожного громадянина країни здійснювати свої споживчі витрати та активізацію можливостей заощаджувати. Питання низької платоспроможності населення вимагає зміни орієнтації соціальних виплат держави на пріоритетність

економічного розвитку регіонів, окремих галузей та суб'єктів виробничої та невиробничої сфери, що в свою чергу надасть можливість збільшити рівень офіційних доходів населення, рівень заощаджень та платоспроможний попит, що матиме позитивний вплив на розвиток товарного ринку, ринку праці та фінансового ринку України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуцький О. А. Демографічна ситуація на селі/ О. А. Богуцький // Економіка АПК. — 2000. — №11. — С.12—16.
2. Дієсперов В. С. Робочі місця в сільськогосподарському виробництві/ В. Дієсперов // Економіка АПК. — 2005. — №4. — С.112—120.
3. Купалова Г. І. Розвиток та розміщення продуктивних сил регіону: соціально-економічні аспекти: монографія / Г. І. Купалова, А. Б. Клиновський. — Тернопіль, 2005. — 229 с.
4. Крилова І. Г. Економічні засади забезпечення зайнятості сільського населення в регіоні: автореф.дис. на здобуття наук. ступеня канд.екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / І. Г. Крилова. — Миколаїв, 2006. —18 с.